

Asia: VN/335/2019-OM-118

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vesilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esityksestä vesilain muuttamisesta koskien ns. nollavelvoitelaitoksia. Pohjolan Voima, jonka tytäryritys PVO-Vesivoima Oy on Suomen kolmanneksi suurin vesivoiman tuottaja, haluaa omaehtoisena lausuntonaan todeta luonnoksesta seuraavaa.

Vesivoimalla on merkittävä rooli sähköjärjestelmän toimitus- ja huoltovarmuudessa

Pohjolan Voima pitää ilahduttavana, että lausunnolla olevan hallituksen esityksen luonnoksen perusteluihin on lisätty luku 2.4., jossa kuvataan vesivoimaa osana Suomen sähköjärjestelmää. Lukuun 2.4. olisi tärkeä tehdä seuraavat lisäykset:

- Luvussa on viitattu maa- ja metsätalousministeriön tilaamaan selvitykseen (Vesivoiman vaikutus Suomen sähköjärjestelmään ja merkittävimpien ve-sivoimakohteiden tunnistaminen yhteiskunnallisten intressien yhteensovittamiseksi, Ramboll 13.5.2025) ja käsitelty yksinomaan yksittäisiä laitoksia. Merkittävimpien laitosten lisäksi luvussa 2.4. olisi tärkeä mainita ko. selvityksen perusteella, että yksittäisten laitosten lisäksi sähköjärjestelmän kannalta on tärkeä tarkastella myös keskeisimpiä voimajokia ja -vesistöalueita.
- Luvun lauseesta ”Vaikka vesivoiman osuus Suomen sähköntuotannon kokonaisuudessa on viime vuosikymmenten aikana vähitellen pienentynyt, on sen asema vallitsevassa energiatoimialan muutoksessa edelleen tärkeä” voi saada virheellisen käsityksen vesivoiman roolista. Vesivoiman tuotannon määrä ei tosiasiallisesti ole vähentynyt vaan sen suhteellinen osuus on pienentynyt, kun järjestelmään on tullut uutta tuotantoa.
- Tosiasiallisesti vesivoiman rooli on nykyisissä geopoliittisissa haasteissa kasvanut, koska vesivoima turvaa sähköjärjestelmän toimintavarmuuden nopealla säätökyvyllään, varastointimahdollisuuksillaan ja kyvyllään käynnistyä omavaraisesti verkon täydellisen sähkökatkon sattuessa. Tämä näkökulma olisi tärkeä lisätä lukuun 2.4.

- Nykyisen hallituksen linjausten (kehysriihi, kansallinen energia- ja ilmastostrategia sekä vesienhoidon luokitteluohje keinotekoisesti ja voimakkaasti muutetuille vesistöalueille) mukaisesti vesivoiman säätökykyä ei tu-isi heikentää nykyisestä. Lukuun 2.4. olisi hyvä lisätä tämä näkökulma.

Uusi pykälä 3:21 a § ja sen perustelut

3:21a §:n korvauksia koskeva muotoilu oltava yhtenevä 3:21 §:n kanssa:

Esityksen uuden 3:21 a §:n mukaan korvauksia olisi mahdollista saada hyödyn olennaisesta vähentymisestä, jolloin sanamuoto on luvanhaltijan näkökulmasta nykyistä tiukempi. Pohjolan Voima ei pidä tiukennusta perusteltuna. Jotta lainsäädäntö olisi oikeudenmukaista ja selkeää, Pohjolan Voima pitää välttämättömänä, että uuden 3:21a §:n muotoilu muutetaan vastaamaan vesilain olemassa olevan 3:21 §:n muotoilua: ”uusien määräysten antaminen ei saa sanottavasti vähentää hyötyä”. Lisäksi ko. uuden pykälän sovittelua koskevan muotoilu tulee vastata nykyistä VL 3:21 §:n muotoilua, ja sovittelua koskeva lause tulee poistaa.

Nollavelvoitelaitoksen määrittelyä tarpeen muuttaa:

Lausunnolla olevan HE-luonnoksen pykälän 3:21 a § perusteluissa on nyt ensimmäistä kertaa määritely, mikä nollavelvoitelaitos on. Perustelujen mukaan nollavelvoitelaitoksiksi katsottaisiin myös laitokset, joissa on kalatien sallimisvelvoite sekä laitokset, joissa kalatalousvelvoitteet on määritetty toiselle taholle kuuluvan säännöstelyhankkeen luvassa. Pohjolan Voiman näkemyksenä on, että myös sallimisvelvoite ja säännöstelylupa sidottu velvoite ovat hankkeelle asetettuja velvoitteita, joita voidaan muuttaa VL 3:22 §:n mukaisesti. Lupa- ja valvontaviraston erillinen päätös ei voi olla edellytys velvoitteen olemassaololle. Pohjolan Voiman pitää välttämättömänä, että lain soveltamisala rajataan koskemaan vain niitä laitoksia, joilla ei tosiasiallisesti ole vielä kalatalousvelvoitteita.

Kustannusten kohtuuttomuuden määrittelyn perusteena ei saa olla oikeudellinen status tai varallisuus:

Esityksen 31a §:n perustelujen mukaan kysymys kustannusten kohtuullisuudesta oli erilainen sen mukaan, onko kysymys luonnollisesta henkilöstö tai oikeushenkilöstä, jolla ei ole varallisuutta, vai onko luvan haltijana esimerkiksi energia-alan yhtiö, pörssi-yhtiö tai muu varallisuusmassaltaan huomattava oikeushenkilö, kunta tai valtio. Pohjolan Voima ei pidä perusteltuna sitä, että kohtuuttomuuden arviointiin vaikuttaisi lähtökohtaisesti se, mikä vahingonkärsijän oikeudellinen status tai varallisuusasema on. Asiaa tulisi aina arvioida kokonaisuutena.

Korvausten määrä ei saa perustua siihen, kuka on korvausvelvollinen:

Esityksen 3:21a §:n perustelujen mukaan korvausten määrään vaikuttaisi se, mikä taho (luvan haltija vai viranomainen) on korvausvelvollinen. Pohjolan Voima pitää ehdotusta kestävämmänä ja esittää

näkemyksenään, että korvaukset tulisi maksaa vesilain periaatteiden mukaisesti 1,5-kertaisena eikä korvauksen määräytymiseen saisi vaikuttaa se, mikä taho olisi korvausvelvollinen.

Luvan avaamisen edellytyksenä oltava vesistön ekologisen tilan parantuminen ja vaelluskalan luontaisen elinkierron syntyminen:

Jos kalakannan palautuminen ko. vesistön osalle tai sen ylläpitäminen ei ole mahdollista esimerkiksi muiden vaellusesteiden, kutualueiden puuttumisen, veden laadun tms. syyn vuoksi, välttämättömyyskriteerin ei voida katsoa täyttyvän. Pohjolan Voima pitää välttämättömänä, että luvan avaamisen edellytyksenä on vesistön ekologisen tilan parantuminen ja vaelluskalan luontaisen elinkierron syntyminen. Tämä tulisi kirjata selkeästi 3:21a §:n perusteluihin.

Kalateihin johdettava vesimäärä

Esityksen perusteluissa (esityksen sivu 61) on mainittu kalatiehen ohjattavia vesimääriä. Käytännössä kalatien tekniset ratkaisut ja vesimäärä arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Vesienhoidon luokitteluohjeessa keinotekoisesti tai voimakkaasti muunnetuille vesistöille ratkaisut perustuvat tapauskohtaiseen harkintaan ja ottavat huomioon vaikutukset voimalaitoksen säätöön. Pohjolan Voima pitää tärkeänä, että esitetyt prosenttiarvot kalateihin johdettavista vesimääristä poistetaan, koska ne ovat ristiriidassa tapauskohtaisen harkinnan kanssa.

Kantaverkkoyhtiöltä pyydettävät lausunnot

Lausuntoja koskevassa pykälässä (luku 11, 6 §) on todettu ”... uuden kalatalous-velvoitteen asettamista sähköjärjestelmän käyttövarmuuden kannalta merkittävälle laitokselle, on tarvittaessa pyydettävä lausunto järjestelmävastaavalta kantaverkonhaltijalta”. Pohjolan Voima viittaa aiemmin tässä lausunnossa esille tuotuun maa- ja metsätalousministeriön teettämään hallitusohjelmaan perustuvaan selvitykseen. Selvityksen perusteella pykälää 6 § ja sen perusteluja tulisi muuttaa siten, että kantaverkkoyhtiöltä pitää lausunto aina, jos on kyse laitoksesta, joka sijaitsee merkittävässä vesivoimajoessa tai -vesistössä.

Lopuksi Pohjolan Voima korostaa, että vesitalousluvut kuuluvat perustuslain turvaaman omaisuuden suojan piiriin, ja että omaisuuden- ja pysyvyysuojan kohdistuvan määräyksen tulee olla perustuslain mukaisesti tarkkarajainen, seikkaperäinen ja yksityiskohtainen. Pohjolan Voima pitää välttämättömänä, että lakimuutos ei vaaranna omaisuuden suojaa. Asia tulisi kirjata myös esityksen perusteluihin.

Muilta osin viittaamme Energiateollisuus ry:n antamaan lausuntoon.

Tykkyläinen Ilkka
Pohjolan Voima Oyj

Larnimaa Riitta
Pohjolan Voima Oyj